

מנין לברוך שפטרני

בראשית רבה סג:י

[כה, כז] ויגדלו הנערים, רבי לוי אמר משל להדס ועצבונת [thorns] שהיו גדילים זה על גבי זה וכיון שהגדילו והפריחו זה נותן ריחו וזה חוחו כך כל י"ג שנה שניהם הולכים לבית הספר ושניהם באים מבית הספר, [מה פירוש בית ספר?] לאחר י"ג שנה זה היה הולך לבתי מדרשות וזה היה הולך לבתי עבודת כוכבים, א"ר אלעזר צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה מיכן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני מעונשו של זה,

רמ"א או"ח סי' רכה ס"ב

הגה: ג' י"א מי שנעשה בנו (ו) דבר מצוה, יברך: בא"י אמ"ה (ז) [ד] שפטרני ה מעונשו של זה (מהרי"ל בשם מרדכי ובר"ר פ' תולדות), (ח) וטוב לברך בלא שם ומלכות (דעת עצמו).

מג"א רכה:ד - ועכשיו נהגו לברך בשעה שהנער מתפלל או קורא בשבת ראשונה שאז נודע לרבים שהוא בר מצוה (ל"ח).

שו"ת דברי מלכיאל חלק א סימן ד

ובברכה ברוך שפטרני כשנעשה בנו בר מצוה שמבואר בש"ע סי' רכ"ה שמברכין בשעת קה"ת וכו"ה במרדכי שמברך בפעם ראשון שקורא בנו בתורה. צל"ע טעם שהוגבל בעת קה"ת דכיון שנעשה ב"מ מקודם צריך לברך תיכף כשנעשה ב"מ. וראיתי בשערי אפרים שכתב הטעם לפי שמצות עלי' לתורה הוא עושה עתה פעם הראשון. ועי"ז מתפרסם אז שנעשה גדול. ותמהני דכמה קטנים עולים לתורה למפטיר. וגם מה נ"מ מהפרסום דהא צריך לברך בשעה שבאה לו ההנאה. ונראה הטעם דמדמי לה לברכת הודאה שצריך בי עשרה ותרי מינייהו רבנן. ולזה קבעו הגומל בקה"ת שאז וודאי הוי עשרה וה"ה הכא. ולפ"ז נראה ברור שבמקום שעושים סעודה לב"מ ביום שנעשה ב"מ ויש שם עשרה ותרי רבנן מחויב אז לברך. ואדרבא אז עיקר מצותה של הברכה. ואיך אפשר שבעת עיקר השמחה לא יברך ואח"כ יברך. וכעין זה כ' הח"ס חאו"ח סי' נ"א שצריך לברך ברכת הגומל אף בלילה אם עושה שמחה כשעולה מן הים ע"ש:

שו"ת בצל החכמה חלק ה סימן קלד

דין ברכת ברוך שפטרני בעשרה - אמירת קדיש וברכו בקול רם
אמרתי לרשום בזה את אשר הערותי בהאי ענינא אגב עיוני בשאלה דלעיל (סי' הקודם).
(א) בשו"ת דברי מלכיאל (ח"א סי' ד') כ' בקשר לברכת ברוך שפטרני "שמבואר בשו"ע סי' רכ"ה שמברכין בשעת קרה"ת וכו"ה במרדכי שמברך בפעם ראשון שקורא בנו בתורה". והוקשה לו להגאון בעל דברי מלכיאל שאם נעשה הבן בר מצוה מקודם יברך תיכף ולמה ידחה הברכה עד לקרה"ת, וכ' שראה בס' שערי אפרים שכתב הטעם לפי שע"י מצות עלי' לתורה בפעם הראשון מתפרסם שנעשה גדול. ועי"ז מתמה בדברי מלכיאל והרי כמה קטנים עולים למפטיר וגם מה נפק"מ מהפרסום והרי צריך לברך בשעה שבאה לו ההנאה, על כן חידש דברכת ברוך שפטרני דמי לברכת

הודאה שצריך בי עשרה ותרי מינייהו רבנן, ולזה קבעו לברך ברכת הגומל בקרה"ת שאז ודאי הוי עשרה, וה"ה לברכת ברוך שפטרני ע"ש. לדבריו יוצא שאם האב חולה וכה"ג ואינו בביהכנ"ס ובביתו ליכא עשרה, ראוי שלא יברך. (ב) אך כל מעיין יראה כי הגאון בעל דברי מלכיאל לא עיין בשו"ע במקור ההלכה בעת כתבו דבריו אלה. חדא, דבשו"ע (סי' רכ"ה) לא נזכר כלל שיברך בשעת קרה"ת, רק המג"א כ' שם כן. שנית, הטעם שמביא בשם השערי אפרים מבואר באמת במג"א שם בשם הל"ח. ומסתבר שאילו ראה הגאון דברי מלכיאל בעת כתבו דברים הנ"ל כי הטעם שהוא כותב בשם השערי אפרים נובע מדברי המג"א בשם הל"ח לא ה"י דוחה דבריהם בקש. ובנוגע לקושייתו דכמה קטנים עולים למפטיר, עיי' בס' לקוטי מהרי"ח (ח"א סדר ברכת הודאה ושבת, דף קל"ו. ד"ה ועיין) שכ' שבאמת אין לקרא לנער בר מצוה למפטיר כי לא יתפרסם עי"כ שנעשה בר מצוה כי גם קטן עולה למפטיר. ועיי' שו"ת לבושי מרדכי (חאו"ח סוסי' ל"ז) שכ' דלא רק בעולה למפטיר אלא גם בעולה לז' קרואים כל שהבר מצוה אינו קורא בעצמו בתורה אין הוכחה שנעשה גדול ע"ש. ועיי' שער הציון שבס' מ"ב (סי' רכ"ה אות ז) שהעיר ג"כ בזה וע"ש מש"כ שם ליישב המנהג. - גם מה שהקשה דמה נפק"מ מהפרסום והא צריך לברך בשעה שבאה לו ההנאה, כבר מצינו שדוחין את הברכה לזמן יותר מאוחר כשיש טעם נכון לדבר. ועיי' מש"כ בזה לעיל (סי' כ"ח אות ב') לענין ברכת תענית וברכת החמה.

ג) גם עיקר חידושו, דברכת ברוך שפטרני דומה לברכת הודאה שצריך בי עשרה כברכת הגומל, לא זכיתי להבין, כי ברכת הודאה שייכת במי שהי' בצרה וניצל כארבעה שצריכים להודות עיי' שו"ע או"ח (סי' רי"ט) ומה ענין של ברכת ברוך שפטרני לברכת הודאה, הרי היא אינה על הצלה מן צרה שעברה, אלא שבח לה' ית"ש על שזכיהו להגיע לזמן שנעשה בנו בר מצוה ובכך נפטר הוא מעונשו מכאן ולהבא. ואין ברכה זו דומה אלא לברכת שהחינו וכו' לזמן הזה, והיא נאמרת ביחיד וא"צ עשרה כלל. ולכן כותב הרמ"א דין ברכת ברוך שפטרני בס"י רכ"ה בדיני ברכת שהחינו ולא בס"י רי"ט בדיני ברכת הודאה, וזה פשוט וברור לענ"ד. - ועכ"פ להמג"א בשם הל"ח, הא"ר, השערי אפרים ועוד אחרונים שהעתיקו דבריהם, דלכן נהגו עכשיו לברך ברוך שפטרני בשעה שהנער מתפלל או קורא בשבת ראשונה לפי שאז נודע לרבים שנעשה בר מצוה, גם הדברי מלכיאל מודה שברכה זו אינה דומה לברכת הודאה וא"צ עשרה, אלא מברכה שפיר גם ביחיד.

ה) לכן נהי' דלכתחילה נכון לחוש לדעת הדברי מלכיאל לדקדק לברך ברכת ברוך שפטרני בפני עשרה, מ"מ במקום שאי אפשר או דטריחא לי' מילתא טובא וכגון שהאב חולה ובנו שנעשה בר מצוה עלה בביהכנ"ס לקרות בתורה, שוב כאשר יחזור הבן לביתו שפיר מברך האב בפניו (עיי' לעיל סי' הקודם אות ג' ו' ז') ברכת ברוך שפטרני מעונשו של זה אפ"י בשם ומלכות - במקום שנוהגין לברך כך - גם בדליכא עשרה, כדעת שו"ת יד יצחק ושו"ת ר"ט ווייל שהזכרתי (אות ד'). ובפרט כי כפי שכתבתי (אות ג') גם הדברי מלכיאל מודה דלדעת המג"א, הל"ח, הא"ר, השערי אפרים ועוד אחרונים אין שום הכרח שיצטרך לברך ברכת ברוך שפטרני בעשרה דוקא, וממילא שפיר מברך לדעתם גם בלי עשרה.

ו) וכל זה כשמברכה בשם ומלכות אבל למנהגנו שמברכין ברוך שפטרני בלי שו"מ נראה שא"צ לחזור אחר עשרה כלל.

העולה להלכה: א) הנוהגין לברך ברוך שפטרני בשם ומלכות, נכון שידקדקו לברכה בפני עשרה (אות א' ה'). - ב) אי אפשר לו לברכה בעשרה או דטריחא לי' מילתא טובא, יכול לברכה גם בלי עשרה (אות ה'). - ג) למנהגנו לברכה בלי שם ומלכות, א"צ לדקדק כלל לחזור אחר עשרה (אות ו').

שו"ת ציץ אליעזר חלק ז סימן כג

בח"ב שם לאו"ח סי' רכ"ה כותב וז"ל: נראה דברכת שפטרני לא בעי צבור כלל דלא מצינו ברכת הודאה דליבעי צבור חוץ מברכת הגומל דשם יש לימוד של קהל עם ומושב זקנים, ואף בשם לחד מ"ד בסעי' ג' הוא רק לכתחלה, וכאן כתבו הפוסקים דבעינן רק שיתפרסם שהנער הוא כבר בר מצוה ולכן אם נתפרסם זה ע"י שקרא בתורה או עבר לפני התיבה שוב יכול האב לברך ברכה זו אפ"י ביחידות עכ"ל.

ולדעתי אין לשנות מהמנהג שנהגו לברך זה בביהכ"נ בקהל ועדה (עם שם ומלכות או בלי שומ"ל = שם ומלכות) בשעה שהנער עולה לתורה כאשר יוצא כן מפשטות דברי המהרי"ל והמג"א וביאורי הגר"א בשו"ע שם ...
(ט) עפ"י הנ"ל יש לפשוט כבר גם ספיקו של כת"ר שבח"א לסי' רכ"ה שנשאר בצ"ע עד מתי אפשר לברך ברכה זו. דלפי דברי הדברי מלכיאל הנ"ל יש לדמות זה איפוא לדין האמור בזה לגבי ברכת הגומל ופשוט.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן ריט ס"ג

צריך לברך ברכה זו (ו) ד' < ד' בפני יו"ד, * ו' } ותרי מינייהו ג' ה' { רבנן, דכתיב: וירוממוהו א' [בקהל עם (ז) ב'] ובמושב זקנים יהללוהו (תהילים קז, לב), ואם * לא שכחי רבנן, לא יניח מלברך; ג') ונהגו לברך ז' [אחר קריאת התורה, לפי שיש שם עשרה; <א> ואם בירך בפחות מעשרה, (ח) ג'] יש אומרים שיצא, * ויש אומרים שלא יצא, ח'] וטוב לחזור ולברך בפני עשרה (ט) בלא הזכרת שם ומלכות.

משנה ברורה סימן ריט סק"ח

דכל עיקר עשרה אינו אלא למצוה ולפ"ז אם יודע שלא יזדמנו לו עשרה יברך בלא עשרה אפי' לכתחלה ועיין בהלכות הרא"ה שכתב דימתין עד שלשים יום פן יזדמן לו עשרה שיוכל לקיים המצוה כהלכתה ויותר לא ימתין:

שו"ת בצל החכמה חלק ה סימן קלב

דין ברכת ברוך שפטרני כשהאב בעיר אחרת, בחזור לעירו קודם השבת, בחזור לאחר השבת אשר נשאל מע"כ וכו' על דבר אב הנמצא בעיר אחרת ובנו נעשה בר מצוה ויעלה לתורה בשבת הבאה בעירו, אם על האב לברך ברכת ברוך שפטרני מעונשו של זה ביום השבת במקום המצאו, או שאין עליו לברך עד אחר השבת כאשר ישוב לביתו ויברך בנוכחות בנו שנעשה בר מצוה. ואולי כיון שלא בירך בשבת הראשונה בה נעשה בנו בר מצוה וגם עלה לתורה, שוב אין מקום לברכה זו זת"ש, וארשום את הנלענ"ד בס"ד בזה וה' יעזרני עדכ"ש להורות כהלכה.
(ב) ברם ראיתי בס' שערי אפרים (שער ד' סעי' כ"ה) שכ', מי שנעשה בר מצוה וכו' כשעולה לתורה בפעם ראשון יש לאביו לעלות אחריו ולעמוד שם עד שיסיימו הקריאה והנער מברך ברכה אחרונה ואח"כ אומר האב ברוך שפטרני מעונשו של זה וכו' ע"כ. נראה שצריך האב לעמוד על יד בנו בשעה שהוא - האב - מברך ברכת ברוך שפטרני. ויותר מזה מפורש כן בשו"ת יד יצחק (ח"ג סי' ש"ג ד"ה ומה) שכ', כי מנסח הברכה שאומר מעונשו של "זה" מוכח שצריך לאומרה בפני הבן, והטעם כדי לעורר את הבן שידע שמכאן ואילך יזהר בנפשו לילך בדרך טובים כי אחריות האב נסתלקה מעליו ע"כ ע"ש. גם בס' חתן סופר לשו"ע או"ח, (ח"א סוף שער ברכת השחר תחת הקו ד"ה אבל) כ' שהברכה היא לאיים על הבן שהוא יכנס מעתה לעונשין אם יעבור עבירה ע"ש.
ומ"מ אפשר לומר כי גם לדעתם אין זה אלא לכתחילה והיכי דאפשר, אבל היכי דלא אפשר וכגון בנד"ד שהאב בעיר אחרת ואי אפשר לו להמצא על יד בנו בעת שעולה לתורה. שפיר יברך האב במקום המצאו.

(ד) ואולם לקושטא דמילתא נלענ"ד בס"ד רק לכתחילה צריך האב לברך ברכת ברוך שפטרני בפני הבן דוקא, ולא לעכובא. ואפי' לענין לכתחילה נראה דלאו כו"ע הוא. עיי' שו"ת רבי טיאה ווייל (חאו"ח סוסי' ט"ז) שמעיד בגודלו שכאשר הוא בעצמו נעשה בר מצוה לא שמע מפי אביו הגאון (בעל קרבן נתנאל) זצ"ל מתי שהי' מברך ברוך שפטרני ע"ש. ואף שאביו הגאון זצ"ל הי' אתו עמו באותו פרק זמן ע"ש. מוכח דעת הגאון בעל קרבן נתנאל שאפי' לכתחילה א"צ לברך ברכה זו בפני הבן באופן שהבן ישמע את הברכה מפי אביו. וכ"נ גם דעת בנו הגאון רבי טיאה זצ"ל ממה שהורה שם, כי בלילה שנעשה הבן בן י"ג יברך ברוך שפטרני "בלחש" וכשיעלה לס"ת בשבת יברך שנית ברבים ע"כ ע"ש. וכן מורים גם דברי הגאון בשו"ת יד יצחק (ח"ג סי' ר"ל) שכ', שאם רוצה לברך ברוך שפטרני בשם ומלכות, יברך כך לעצמו ויאמר אחר' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כמו בתפילין של ראש שאין לענות אמן אחר' ע"ש. הרי שמברך רק "לעצמו" והיינו בלחש שלא בפני בנו כברכת תפילין של ראש. - ומש"כ הוא בעצמו

בש"ת יד יצחק (ח"ג סי' ש"ג) לברך בפני הבן כדי לעוררו שידע להזהר בנפשו עיי' לעיל (אות ב'). יקויים כאשר יברך אח"כ בצבור בלי שם ומלכות כנהוג וכמבואר שם להדיא לברך אח"כ בצבור. עכ"פ מבואר שמותר לברך ברכה זו ואפי' בשם ומלכות שלא בפני הבן, ואפי' לכתחילה.

ו) **אולם עיי' בס' לקט יושר, מנהגי רבינו בעל תרומת הדשן (חאו"ח דף מ"א) שכ' וז"ל, ושאלתי לו כשבני יחי' בא אצלי שכבר הי' בר מצוה אם אני צריך לברך אז או לאו, ואמר אינך צריך לברך עכ"ל.** מוכח כי השואל תלמידו של רבינו התרוה"ד לא בירך במקומו בשעה שנעשה בנו בר מצוה לפי שבנו ל"ה אצלו. ומוכח דאפי' באי אפשר בענין אחר הוי לעיכובא ולא יברך. - ואם כי אפשר הי' לומר כי באמת בירך אותו תלמיד ביום שנעשה בנו בר מצוה ואף שבנו ל"ה אצלו, ושאל את רבו אם יחזור ויברך כאשר יבא בנו אליו, וכאשר הורו באמת בשו"ת רבי טיאה ווייל ובשו"ת יד יצחק הנ"ל לברך שתי פעמים (עיי' לעיל אות ד'). אבל זה דוחק, דא"כ הי' לאותו תלמיד להזכיר בפני רבו שכבר בירך פעם אחת ושואל אם לחזור ולברך, כי אולי עיי"כ ישתנה הדין. א"ו לא בירך עדיין וע"כ מטעמא דל"ה בנו אצלו בעת שנעשה בר מצוה. ומוכח עכ"פ דעתו של אותו תלמיד השואל בלקט יושר, שאם אין בנו אצלו לא יברך, כי לברך בפני הבן דוקא, הוי לעיכובא.

יא) **אבל אם אין בדעתו לחזור לביתו עד אחר השבת נראה כי מיד כשנעשה בנו בר מצוה בתחילת כניסת שנת הי"ד יברך במקום המצאו בלחש בינו לבין עצמו, ברוך שפטרני מעונשו של בני פלוני. ואח"כ בשבת לא יברך שם ברבים כך כדי לא לשנות בצבור נוסח הברכה המבואר בדברי חז"ל במד"ר (עיי' אות ט') ושוב כאשר יחזור לביתו, אם בנו כבר עלה לתורה בינתיים בביתו, יברך האב מיד אחר הגיעו, ברוך שפטרני מעונשו של זה, וא"צ להמתין עד שיעלה בנו עוד פעם לתורה או עד שיתפלל כש"צ, שהרי כבר נודע לרבים שבנו נעשה בר מצוה עיי' שעלה לתורה או התפלל כש"צ קודם חזרתו של האב לביתו. - כל זה (אות י' י"א) להנהיגים לברך ברוך שפטרני בלא שם ומלכות.**

יב) **ברם מי שבמקומו נוהגים לברך ברוך שפטרני בשם ומלכות (עיי' לעיל סימן ג' אות ג'), אז בין אם דעתו לחזור לביתו קודם השבת ובין אם אין בדעתו לחזור רק אחר השבת, לא יברך עד אשר יחזור לביתו. - שאם דעתו לחזור קודם השבת בודאי לא יברך כעת במקום המצאו שהרי גם בהיותו בביתו אינו מברך קודם השבת למנהגו שלא לברך עד שיעלה הבן לקרא בשבת הראשונה ויהי' נודע לרבים שנעשה בר מצוה כמבואר במג"א (סי' רכ"ה סק"ד). וגם בשו"ת רבי טיאה ווייל הנ"ל (אות ח'), לא אמר לברך בלחש מיד בכניסת שנת הי"ד רק להנהיגים לברך בלי שם ומלכות כמפורש בדבריו. אלא גם באין דעתו לחזור לביתו עד אחר השבת ג"כ לא יברך, כיון דלדעת שו"ת יד יצחק הנ"ל (אות ב') ושו"ת שאלת שלמה הנ"ל (אות ט'), אינו רשאי לברך שפטרני מעונשו של "זה" כשאינו ביחד עם בנו. ואפי' אם לברך שפטרני מעונשו של "בני פלוני" מספק"ל בתשו' שאלת שלמה ומסיק בצ"ע, וכפי שכתבתי (אות ט') דעת רובם המכריע של האחרונים שלא לשנות את נוסח הברכה המבואר בדברי חז"ל, לכן בנד"ד כשבא לברך בשם ומלכות דהוי ברכה גמורה, אין לו לברך לא מעונשו של "זה" ולא מעונשו של "בני פלוני" וכמש"כ. - ועיי' מש"כ עוד מזה לקמן (אות י"ג).**

טו) **על כן נראה דעכ"פ תוך שלושים יום שפיר מברך, כעין המבואר לענין ברכת הגומל, שאם אין כאן עשרה לברך בפניהם ימתין עד שלושים יום אולי יזדמנו לו עשרה שיוכל לקיים המצוה כהלכתה ויותר לא ימתין, עיי' משנה ברורה (סי' רי"ט סק"ח) בשם הלכות הרא"ה. שהרי גם התרוה"ד בעצמו לא בירך תיכף כשנעשה בנו בר מצוה כמפורש בלקט יושר שם "ואע"ג דקודם לכן מברך היה בנו ברכת הזימון והיה מתפלל בלילי שבת בב"ה, מכל מקום המתין עם הברכה עד קרה"ת". ואם כן מה לי להמתין עד שבת או יותר קצת והוא מוכרח כמש"כ (אות י"ג). על כן נראה דכל תוך ל' יום שפיר מברך וכמש"כ.**

העולה להלכה: א) מעיקר הדין חלה על האב לברך ברכת ברוך שפטרני, מיד כשנעשה בנו בר מצוה (אות א'). לא בירך מיד יכול לברך תוך ל' יום (אות י"ג - ט"ו). - ב) לכתחילה יברך האב ברכה זו בפני הבן ובאופן שהבן ישמע הברכה מפיו (אות ב') - ג) אם מנהג מקומו לברך ברוך שפטרני בלי שם ומלכות והבן נעשה בר מצוה והוא - האב -

נמצא אז בעיר אחרת ודעתו לחזור לביתו קודם השבת, א"צ לברך במקום המצאו, ואמנם אם רוצה לברך רשאי. ומ"מ כאשר יחזור לביתו יברך שם ברבים כשיעלה בנו לתורה או יתפלל כש"צ וכה"ג (אות יו"ד). - ד) מנהג מקומו לברך בלי שם ומלכות והאב שהוא בעיר אחרת יחזור לביתו רק אחר השבת יברך במקום המצאו מיד בליל כניסת שנת י"ד. ואם בינתיים עלה כבר הכן לתורה בעירו בשבת, אז כאשר יחזור האב לביתו יברך מיד וא"צ להמתין עד שבנו יעלה לתורה או עד שיתפלל כש"צ (אות י"א). - ה) מנהג מקומו לברך ברוך שפטרני בשם ומלכות והוא בעיר אחרת בין אם בדעתו לחזור לעירו קודם השבת ובין אין דעתו לחזור רק אחר השבת לא יברך במקום המצאו כלל אם דעתו לחזור לעירו עכ"פ תוך ל' יום, וכאשר יחזור לביתו ויעלה בנו לתורה בשבת או שיתפלל כש"צ יברך ברבים בשו"מ כמנהג המקום (אות י"א י"ג ט"ו).

סעודת בר מצוה הנדחה

משנה ברורה סימן רכה סק"ו

היינו כשנעשה בן י"ג ויום אחד ועכשיו נהגו שלא לברך עד שעה שהנער מתפלל בצבור בתורת ש"ץ או שהוא [ז] קורא בתורה בשבת ראשונה שאז נודע לרבים שהוא בר מצוה. [ח] מצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשה בנו בר מצוה כיום שנכנס לחופה והיינו ביום שנכנס לשנת י"ד [ט] וטעם הסעודה משום דעכשיו נעשה איש ישראל שנצטוה במצות התורה. ואם הנער דורש הוי סעודת מצוה אפילו אינו באותו יום:

ים של שלמה מסכת בבא קמא פרק ז סי' לז

וסעודת בר מצוה שעושים האשכנזים, לכאורה אין לך סעודת מצוה גדולה מזו, ושמה יוכיח עליה. ועושים שמחה, ונותנים למקום שבח והודיה, שזכה הנער להיות בר מצוה, וגדול המצוה ועושה, והאב זכה שגדלו עד עתה, להכניסו בברית התורה בכללה. וראיה להדיא ספ"ק דקדושין (ל"א ע"א) שאמר רב יוסף לבסוף, השתא דאמר ר' חנינא גדול המצוה ועושה כו', מאן דאמר לי שאין הלכה כר' יהודא, דאמר סומא פטור מן המצות, עבידנא יומא טבא לרבנן. אע"פ שהיה כבר חייב. אלא אבשורה שלא היה נודע לו עד עתה רצה לעשות י"ט. כ"ש על הגעת העת והזמן, שראוי לעשות י"ט. אכן הבר מצוה גופא [שאיין עושין בזמנן] לא ישר בעיני. שרובן אין להם ב' שערות. וא"כ איך יוציאו אחרים ידי חובתן בתפילה ובברכת המזון. ואם נאמר מן הסתם אוקמינן אחזקה שהביא ב' שערות, בפרט במילתא דרבנן. ואף שברכת המזון דאורייתא הוא. מ"מ מן התורה היה יוצא בברכת הקטן. אלא שרבנן אמרו שאינו מוציא הגדול. א"כ מיד כשיגיע ל"ג שנים ויום אחד יעשו הסעודה, ויחנכוהו לברך ברכת המזון, ולהתפלל באקראי. ומאחר שלא נעשה בזמנו, ועכשיו גם כן אינו ידוע זמנו. למה יקרא סעודת מצוה. ואינו דומה לסעודת מילה ופדיון הבן, אפילו עבר זמנו הראשון. מ"מ כל יומן בני חיובא נינהו, זמנן הוא, שלא לאחר המצוה. מה שאין כן בנדון זה, דשמא עדיין לא הגיע זמנו. ומכח שנוקמה אחזקה. היה לו לחנכו מיד, ולעשות סעודה. ומכל מקום נראה, היכא שמחנכין הנער לדרוש על הסעודה מעין המאורע. לא גרע מסעודת חנוך הבית. ובכל הני סעודות מצוה דשרינן. מ"מ לא ירבה בהן, שיבטל ח"ו למודו הקבוע לו לגמרי. אלא לפעמים, לפחות אם אפשר להיות זולתו, והכל לפי העניין, ואיש ירא אלקים אשר בא לטהר יורו לו מן השמים דרך הישר בקו האמצעי. וגם כן איכא נפקותא בהך פיסקא לעניין אבלים, אי שרו לילך לאותם סעודות מצוה, כמו שאפרש בעז"ה בפרק אילו מגלחין.